

Het leeglopen vaarwel zeggen

GEDULD EN TOEWIJDING. VERPLEGERS EN VERPLEEGSTERS IN DE PSYCHIATRIE VAN 1941 OVER HUN CONTACT MET PATIËNTEN.

CECILE AAN DE STEGGE EN JAN-CEES HOOGEVEEN (REDACTIE). UITGEGEVEN DOOR STICHTING GGZ-VS. ISBN 978 90 812994 4 2. TE BESTELLEN DOOR € 18,90 TE STORTEN OP REKENINGNUMMER 75.12.07.411 TEN NAME VAN G.J. CECILE AAN DE STEGGE, BUNNIK.



Het *Tijdschrift voor Ziekenverpleging* riep in 1941 verplegers van 'zenuwzieken en krankzinnigen' op een opstel te schrijven 'het beroepsleven betreffende'.

Deze opstelwedstrijd was bedacht

door zenuwarts H.W. Borgerhoff Mulder, secretaris van de Examen Commissie van de Nederlandsche Vereniging voor Psychiatrie en Neurologie. De matige taalbeheersing van leerling-verplegers en -verpleegsters was al sinds eind negentiende eeuw een bron van ergernis voor de examencommissie. Patiënten moesten in correct Nederlands worden aangesproken en ook het schrijfwerk moest in orde zijn. Veel verplegers hadden echter uit armoede uitsluitend lagere school genoten. 84 verplegers en leerling-verplegers stuurden een verhaal in. De winnaar ontving honderd gulden; dat was gelijk aan vijf maandsalarissen voor een leerling-verpleger.

Ggz-verpleegkundigen Cecile aan de Stegge en Jan-Cees Hoogeveen lazen onlangs alle 84 opstellen en juryrapporten en bundelden 24 opstellen in *Geduld en toewijding*. De jury blijkt niet alleen naar de kwaliteit van het Nederlands te hebben gekeken; ze beoordeelden ook het inzicht dat door de auteurs werd vertolkt. In 2011 is het onmogelijk de opstellen net zo te waarderen als in de jaren veertig. Maar ook voor nu zitten er pareltjes bij. Winnaar van de eerste prijs, broeder Carel Dardenne Ankringa – geboren 1911 – zou wat mij betreft ook in 2011 winnen. Hij beschrijft vanuit verschillende personen – met humor! – een avond en nacht in de krankzinnigenverpleging. Broeder Van der Horst – geboren 1883 – die een 3 kreeg voor zijn verhaal over hoe een jonge verpleger het dagelijks leven in Rijkskrankzinnigengesticht Medemblik ervoer, zou goede tweede zijn. Alle opstellen in deze bundel zijn voor wie geïnteresseerd is in geschiedenis van patiëntenzorg heel leuk om te lezen.

Het bijzondere van deze bundel is dat verplegers de patiëntenzorg in de eerste helft van de twintigste eeuw beschrijven. Veel van dergelijke bronnen zijn er niet. Ook bijzonder is dat het gaat over zorg voor mensen; liefde voor de patiënten spat van de bladzijden. En dat hoewel het werk van de 'oppassers in het krankzinnigengesticht' veel opruimen van poep en pies inhield. Zuster A.M. Geurts – geboren 1890 of 1900 en beloond met een 8 – schrijft over het

inwikkelen van patiënten: 'Had je dan ook nog de narigheid dat ze, wanneer ze eenmaal klaar waren een plas deden dan kon je weer van voren af aan beginnen.' Een roeping was niet overbodig. Jacob Clay – geboren 1895 en ondanks een 9,5 à 10 geen prijswinnaar – schrijft over de oppassers: 'Het waren meest jongens van het platteland, zoo van de maagdelijke bodem. [...] Sommigen kwamen en reisden de volgende dag weer af.' Clay kreeg op zijn eerste dag een 'broddellap' aangetrokken en moest de wc schoonmaken. Jolle Piet Wieringa – geboren 1912, eervolle vermelding – nam het baantje, naar hij eerlijk bekende 'om het leeglopen vaarwel te kunnen zeggen'. Door de geneesheer-directeur werden 'schrikwekkende tafereelen opgehangen om mij toch vooral duidelijk te laten blijken, dat ik iets vreselijks tegemoet ging'. Wieringa bestrijdt later dat stigma: 'Wat weet de buitenwereld toch weinig van het doen en laten van geesteszieken in een inrichting af.' Over de invoering van de arbeidstherapie zijn de verplegers lovend. Jolle Piet Wieringa vond het een 'gezegend oogenblik, toen iemand op het idee gekomen is om den arbeid als geneesmiddel te gebruiken'. De patiënten vonden het niet allemaal meteen een goed idee om aan het werk te gaan – en voor de 'Klassepatiënten' duurde het wat langer voor ze ook verplicht aan het werk werden gezet – maar velen knapten er flink van op. (HELENE HUBERS)

